Jezus

KADER ABDOLAH

JEZUS

2026 Prometheus Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

© 2026 Kader Abdolah
Omslagontwerp Suzan Beijer
Omslagbeeld Imageselect
Foto auteur Bob Bronshoff
Zetwerk Mat-Zet bv
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 6172 9

Alles fictie
Alles werkelijkheid
Allemaal de waarheid

Inleiding

Lezer,

Met dit boek ben ik op zoek gegaan naar de manier waarop de mens door zijn verbeeldingskracht beschavingen vormgeeft. Ik begon deze zoektocht om mezelf te vinden, maar uiteindelijk vond ik ons.

Jezus heeft me altijd al beziggehouden. In de klassieke Perzische teksten is hij nadrukkelijk aanwezig. Soms als een mystiek figuur, dan weer als een religieuze verschijning, en elders als een fictief personage. De afstand tot hem bleef echter altijd groot; je kwam nooit werkelijk dicht bij hem.

Intussen bereikte ik een leeftijd waarop ik niet langer kon wachten. Het werd tijd om die afstand te overbruggen en hem van dichtbij te ontmoeten. Als ik dat niet deed, zou het een gemis zijn geweest om dit prachtige aardse leven ooit te verlaten zonder Jezus werkelijk te hebben leren kennen.

Jezus dus, maar vanuit een specifiek vertrekpunt. Meer dan aan Jezus zelf, dacht ik aan de vier evangelisten. Zij fascineerden me. Maar zoals ik vaker heb ervaren, nam het verhaal alsnog een andere wending en voerde het me naar onverwachte oorden. Ik liet het gebeuren.

De rest ging als volgt.

Twee jaar geleden, tijdens het Boekenbal in Amsterdam, sprak ik met een paar collega's over Jezus. Bijna allemaal stelden ze dezelfde vraag: 'Hoe kom je bij Jezus?'

Thuis, in mijn ouderlijk huis, stond een bijbel in onze oude, klassieke bibliotheek, maar niemand raakte hem aan. De mannen in onze familie hadden weliswaar respect voor het boek, maar het stond al generaties lang op dezelfde plank, op dezelfde plek. Mijn voorvaderen hadden er dus nooit in gekeken.

Er werd niet over gesproken, maar die stilte zelf sprak: dit boek was niet voor ons bedoeld.

Daarom had ook ik het nooit van de plank gehaald.

Dat was toen.

Gaandeweg ontstond in mijn Nederlandse werkkamer een eigen bibliotheek, waarin ook enkele exemplaren van de Bijbel een plek vonden. Daaronder bevond zich een prachtige vroege uitgave van de veelgebruikte Statenvertaling, een unieke editie. Ik herinner me nog goed hoe die in mijn bibliotheek is terechtgekomen.

Vaak geven mijn lezers mij na een lezing een boek mee: 'Ik dacht: dit moet Kader hebben.'

Nadat ik het boek *De boodschapper* had geschreven, over het leven van de profeet Mohammed, kwam tijdens een lezing een vrouw naar me toe, die zei: 'Je moet ook een boek over Jezus schrijven.'

Ik lachte. Dat leek me destijds onmogelijk, maar de zin van die vrouw ben ik nooit vergeten.

Op een dag was ik blijkbaar zover. Ik haalde die Statenvertaling van de Bijbel uit de kast, blies het stof eraf, legde het boek op mijn bureau en ging zitten. Ik begon te lezen.

Het werd een boeiende reis.

Reis mee, lezer.



I

De eeuwen voordat Jezus werd geboren

1 Met Adnan

Ik droomde van Adnan, een oude kameraad. Hij verschijnt altijd in mijn dromen wanneer ik hem nodig heb. Nu liep hij in mijn droom mijn werkkamer binnen. Zoals altijd bood ik hem de stoel aan die voor hem bestemd was. Hij ging niet zitten, maar liep langs mijn boekenkasten, met een wandelstok in zijn hand. Ik ging naar beneden om thee voor hem te halen.

Adnan is een dichter, of was een dichter, en woonde een tijd in Amsterdam. 'Ik ben een heer,' zo dichtte hij. 'Een heer, met een vochtige hoed in de Bijlmermeer.'

Ik zette het theeglas, zoals altijd, voor hem op mijn bureau, met een schaaltje verse dadels. Hij stond nog steeds, zijn wandelstok hangend aan zijn arm, verdiept in een boek.

Ik kon me niet langer inhouden en zei: 'Ik wil iets over Jezus schrijven.'

Hij reageerde niet.

'Ik ben benieuwd naar die mens, Jezus,' ging ik verder. 'Ik weet eigenlijk niets over hem, of alleen wat iedereen weet. Ik wil dus gaan kijken wat ik kan leren, of zal ontvangen.'

Adnan zei niets; hij bleef in het boek bladeren.

'De gedachte alleen al geeft me nu energie,' zei ik. 'Maar ik ben bang, bang voor de weg. Eigenlijk weet ik niet wat ik zoek. Daarom heb ik je gevraagd om langs te komen.'

'Je zoekt naar jezelf,' zei Adnan opeens.

Hij zette het boek terug in de kast, maar ging nog steeds niet zitten.

Adnan zit nooit wanneer hij bij mij langskomt, hij drinkt nooit zijn thee en raakt de dadels nooit aan. Dat is een regel, dat mag niet volgens de oude droomtradities van ons vaderland. De doden komen

nooit bij je zitten. Ze omhelzen je niet, en ze drinken en eten niets bij je. Ze volgen de wet van de doden.

'Als je maar weet,' ging Adnan verder, 'dat je je met dit werk in het hol van de leeuw gooit.'

'Wat bedoel je daarmee?' vroeg ik.

'Er zijn duizenden en nog eens duizenden teksten en boeken over Jezus geschreven. Er is vanuit alle mogelijke perspectieven naar hem gekeken, zowel historisch als mythisch.'

'Dus je bedoelt dat ik er niet aan moet beginnen?' vroeg ik.

Hij liep naar het raam dat uitzicht bood op de gracht, waar een vrachtboot voorbijvoer en meeuwen vlogen. Een jonge vrouw voerde de eenden.

'Doe het,' zei hij onverwachts. 'En maak het eigen.'

'Hoe moet ik dat doen?' vroeg ik.

'Op de manier waarop Leonardo da Vinci dat deed.'

'Wat deed hij?'

'Kijk naar zijn schilderij *Het Laatste Avondmaal*. Jezus en zijn apostelen zitten allemaal netjes aan een lange tafel, met een mooi tafelkleed. Ze dragen kleurige kleren, in een atelierachtige ruimte met gedecoreerde wanden, een artistiek plafond en een kunstzinnige vloer. Brood en wijnglazen staan kunstig op de tafel. Maar in werkelijkheid was het niet zo. Er was geen tafel. Ze zaten gewoon op de grond, sommigen lagen zelfs op hun zij. Ze hadden geen schone kleren aan, zoals op dat schilderij, en ze aten niet in zo'n mooi interieur. Maar Da Vinci heeft het zo afgeschilderd, zo bepaald, op zijn eigen manier. Jij moet het ook op jouw eigen manier doen.'

'Maar… hoe doe ik dat?' vroeg ik.

'Begin met Cyrus de Grote,' zei hij.

'Wat heeft die Perzische koning met Jezus te maken?'

Ik werd wakker.

2 Cyrus de Grote komt Babylon binnen

Koning Cyrus (zesde eeuw v.Chr.) naderde met zijn cavalerie de grote historische poort van Babylon. Zijn leger heeft eerder Babylon veroverd. De grote, ondoordringbare poort werd nu voor hem geopend.

Cyrus trok Babylon binnen, omringd door zijn lijfwachten. Duizenden Babyloniërs, met name verbannen Joden, stonden aan weerszijden van de weg te zwaaien met groene olijftakken.

Vooral de Joden gooiden blij de takken voor de hoeven van het paard van Cyrus, en luider dan iedereen riepen ze: 'Cyrus! Cyrus! Cyrus!'

Overal klonken er vrolijke trompetten, drums en tamboerijnen. De overwinning van Cyrus op Babylon had de Babyloniërs namelijk van een tirannieke koning verlost. Het was bekend dat Cyrus, als hij een rijk veroverde, rust, welvaart en gerechtigheid voor de mensen meebracht. Daarom bogen de Babyloniërs voorzichtig hun hoofd toen deze Perzische koning aan hen voorbijtrok.

Cyrus doodde niemand, zelfs de Babylonische koning niet. Hij verbande hem. Cyrus had zijn leger verboden om paleizen, huizen en eigendommen van mensen in brand te steken. De Joden, die door de Babylonische koning uit Judea naar Babylon waren afgevoerd, fluisterden: 'Hij is de beloofde Messias.'

De Joden wachtten al eeuwen op een messias.

Het eerste wat Cyrus deed, was naar de grote tempel van Babylon gaan. Eenmaal binnen boog hij zijn hoofd voor de afbeelding van Marduk, de belangrijkste god van Babylon. Vervolgens ging hij op de troon van de afgezette koning zitten, en volgens de Babylonische traditie zette hij de gouden juwelenkroon van deze koning eigenhandig op zijn hoofd. Zo werd hij in één klap ook koning van alle landen die de Babylonische koningen hadden veroverd.

Hier sprak Cyrus de historische woorden uit: 'Ik ben Cyrus, de koning der koningen.'

Uit die tijd is een unieke kleicilinder overgebleven, waarop een tekst is gegroefd die de daden van Cyrus beschrijft. Hij staat bekend als 'de Cyruscilinder'. Deze cilinder is honderd jaar geleden gevonden in de ruïnes van Babylon en ligt nu in een vitrine in het British Museum in Londen.

Uit de tekst op die cilinder kun je opmaken dat Cyrus de Joden, die al decennialang gedwongen in Babylon in ballingschap leefden, liet terugkeren naar huis, naar Judea: 'Ik ben Cyrus, koning van de wereld, grote koning, machtige koning, koning van Sumer en Akkad, koning van de vier windstreken van de aarde, zoon van Cambyses, de grote koning, koning der koningen… Toen ik vreedzaam Babylon binnenging en het koningschap op de troon van de Babylonische koningen besteeg te midden van vreugde, bracht Marduk, de grote god, het hart van de Babyloniërs tot mij… Ik beschermde geheel Sumer en Akkad tegen elke dreiging… de goden die daar hun verblijf hadden, bracht ik terug en ik bouwde voor hen een eeuwige verblijfplaats…'

En iets verderop in de tekst staan twee zinnen, die belangrijk bleken voor mijn boek:

'Ik, Cyrus, heb de gedeporteerde volkeren toegestaan om naar hun landen terug te keren. Ik, Cyrus, heb de tempels van vele volkeren hersteld.'

Hier doelt Cyrus vooral op de verstoten, verbannen Joden. Dat zijn niet mijn woorden, het staat in het Oude Testament, met name in het boek Ezra: 'Cyrus, koning van Perzië, geeft een decreet dat de Joodse ballingen in Babylon mogen terugkeren naar Jeruzalem.' En er staat nog iets belangrijks in de tekst van Ezra: 'Terugkeren om de tempel van de HEERE te herbouwen.'

Kortom: de Joodse ballingen mochten na zo'n zeventig jaar terug naar huis. Ze trokken met duizenden, in een ogenschijnlijk eindeloze stoet, door de bergen terug naar huis, hun kinderen te voet en hun eigendommen op pakezels.

Maar Cyrus stuurde ze niet met lege handen weg. Hij gaf iedereen een bijdrage mee, zodat ze waardig opnieuw konden beginnen.

Hier kan ik met overtuiging stellen dat de ballingschap van de Joden en hun terugkeer naar huis een keerpunt vormden in de geschiedenis van de mensheid, en bovendien een belangrijke oorzaak waren van de komst van Jezus, vijfhonderd jaar later.

3 Ik ga kijken hoe de Joden in Babylon terechtkwamen

In het vorige hoofdstuk heb ik het over de invasie van de Perzen gehad. Maar voordat zij kwamen, hadden de Babylonische koningen, net als de Perzen, veel invasies in andere landen uitgevoerd. Daar ga ik hier niet op in. Ik kijk alleen naar één van die invasies die met de Joden te maken heeft, vooral omdat dat voor ons verhaal over Jezus van belang is.

In 586 v.Chr. veroverde koning Nebukadnezar II van Babylon het koninkrijk Judea en verwoestte Jeruzalem, inclusief de tempel van Salomo. Een groot deel van de Joodse elite, de koninklijke familie, priesters, ambachtslieden en geschoolde burgers, werd gedeporteerd naar Babylon, het centrum van het Babylonische Rijk in het huidige Irak. Het rijk had immers mensen nodig voor het onderhoud en de ontwikkeling van zo'n unieke stad als Babylon. De eerste gedeporteerde Joden naar Babylon waren dan ook vakmensen: metaalbewerkers, houtbewerkers, steenhouwers en wevers. Zij werden ingezet om de goddelijke Babylonische monumenten te restaureren en te onderhouden.

Nu ik dit schrijf, kijk ik als een trotse Pers terug naar die tijd.

Babylon was een nieuwe deelstaat van het Perzische Rijk geworden, en de Perzische koningen regeerden er gedurende tweehonderd jaar. Totdat Alexander de Grote, na zijn overwinning op de Perzische koning Darius III, optrok naar Babylon.

Ik schrijf dit met een zekere nostalgie, doordat ik zelf een balling ben. En een balling kijkt altijd met een zekere heimwee naar alles wat ooit tot hem behoorde.

Maar nu terug naar de Joodse ballingen in Babylon.

Babylon, de hoofdstad van het machtige Babylonische Rijk, stond bekend om zijn indrukwekkende bouwwerken. De ballingen onder-

hielden en restaureerden de heilige ziggoerat van de stad, de verblijfplaats van de Babylonische goden; die tempeltoren was gebouwd om dichter bij deze goden te kunnen komen.

Ook waren de ballingen verantwoordelijk voor het verzorgen van de Hangende Tuinen, met hun ingewikkelde bouwstructuur. Vandaag de dag worden deze Hangende Tuinen als een van de zeven wereldwonderen van de antieke wereld beschouwd.

De onophoudelijke restauratie en het bijwerken van de Esagila-tempel, gewijd aan de Babylonische god Marduk, werd ook aan de Joden overgelaten.

Er was ook een groep ballingen die als taak kreeg om dagelijks elke barst en elk gaatje in de dikke muren van de stadswallen te herstellen.

Ook was er een groep onder hen die tot de kunstenaars behoorde. Zij onderhielden de Isjtarpoort: een enorme, prachtig versierde poort van blauwe bakstenen, met afbeeldingen van dieren zoals leeuwen en draken. Dit was de poort waardoor Cyrus als veroveraar de stad binnenkwam.

De verbannen Joodse vakmannen deden hun werk perfect. Ze waren ook hard nodig. Deze elite wist met hun gouden vingers stevige posities in Babylon te veroveren, en velen van hen keerden dan ook niet terug naar huis, zelfs niet nadat koning Cyrus hen had bevrijd.

Een andere groep van die ballingen was goed in talen en in administratie. Ook zij bereikten veel in Babylon. Sommigen van hen, onder wie Daniël (die in ballingschap tot een heilige uitgroeide en wiens boek in het Oude Testament is opgenomen), bereikten zelfs het hof en het paleis van de koning.

De resterende duizenden Joodse burgers werden ingezet op boerderijen en in tuinprojecten langs de rivieren de Eufraat en de Tigris.

Ze werkten allemaal, ze hadden allemaal een plek in de samenleving, maar ze misten hun thuis. Niet per se hun daadwerkelijke huis, maar vooral hun Tempel. De oude, historische tempel van Salomo die hen met elkaar verbond en hen tot één volk maakte. Deze Tempel was volledig verwoest door de Babylonische koning Nebukadnezar, toen hij Jeruzalem veroverde. Deze vernietiging werd allesbepalend

in de geschiedenis van het Joodse volk: het centrum van hun geloof, hun anker, verdween.

De Tempel was de kern, de identiteit van de Joden, en nu ze verstoten waren, hadden ze geen plek meer om bij elkaar te komen en elkaar vast te houden.

Toch bleven de Joden hun geloof trouw en bleven ze elkaars handen vasthouden om samen te bidden. Onverwacht bood de ballingschap hun een houvast om hun pijn en verlangen te verzachten: de synagoge.

Dat was iets nieuws, iets ongekends, iets moois, een kaarslicht in het donker.

In het volgende hoofdstuk gaan we dat samen ontdekken.

Maar eerst nog even dit: door hun verbanning groeiden de Joden sterker dan ooit naar elkaar toe. En met hun synagogen trokken ze nu duidelijk een muur tussen henzelf en de ander. Gedurende vijfhonderd jaar, tot de komst van Jezus, groeide er in de Joodse gemeenschap een sterke wij-zij-verhouding. Wie geen Jood was, hoorde er niet bij en bleef buiten de muur.

Jezus kwam juist om die muur af te breken.

Maar zover zijn we nog niet.

4 Synagogen

Nee, ik wist niet dat de synagogen in Babylon waren ontstaan; tijdens de onderdrukking, tijdens hun ballingschap, en vanuit het verlangen om terug naar huis te gaan.

Het mooiste is dat je nooit precies kunt achterhalen hoe iets in de geschiedenis heeft plaatsgevonden. Maar als je gebeurtenissen probeert te reconstrueren, leidt het ene tot het andere.

In dit verband haal ik Daniël, die ik al eerder heb genoemd, opnieuw naar voren.

Daniël is een excellente persoonlijkheid onder de duizenden Joden in Babylon. Een bijzonder mens, wiens geschriften zijn opgenomen in het Oude Testament als het Bijbelboek Daniël. Ik ga later nog dieper op hem in, want hij is een sleutelfiguur in verband met de komst van Jezus, vijfhonderd jaar later.

Daniël was bijzonder slim en vooral een visionair, waardoor hij zich wist te ontplooien tot raadgever van de Babylonische koning en later zelfs van de Perzische koningen.

Maar voordat ik verder inga op wat hij heeft betekend, wil ik nog even bij de synagogen blijven.

De Joden in Babylon misten dus hun tempel in Jeruzalem; die rijke traditie van samenkomen op een heilige plek was van hen afgepakt. Maar dat de Tempel weg was, betekende niet dat de gebeden dat ook waren.

In Babylon baden ze eerst ieder voor zich, in hun eigen huizen. Daarna begonnen ze in elkaars huizen samen te komen. Later zochten ze andere plekken waar ze zich konden verzamelen. Ze mochten niet openlijk bijeenkomen, maar toch vonden ze hier en daar lege opslagruimtes. Want het ging om samen zijn, om elkaar vasthouden, zo ver van huis, zo ver van thuis. Zo ontstonden er steeds meer van zulke illegale gebedsruimtes: synagogen.